

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра тюркської філології

Курсова робота
з тюркської філології
на тему:

ЛЕКСИЧНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ
ТУРЕЦЬКОГО СЕРІАЛУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ
(на матеріалі серіалу "Величне століття: Нова володарка")

Студентки групи Тур 14-21
факультету східної і слов'янської філології
денної форми здобуття освіти
Освітньої програми: Турецька мова і література
та переклад, друга східна мова,
західноєвропейська мова
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.068 Східні мови та літератури
(переклад включно), перша - турецька

Науковий керівник: доц. Сіленко Наталія
Василівна

Національна шкала

Кількість балів

Оцінка ЄКТС

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ КІНОПЕРЕКЛАДУ	5
1.1. Дослідження кіноперекладу у працях українських та зарубіжних дослідників.....	5
1.2. Диференціація видів аудіовізуального перекладу вченими.....	7
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1.....	9
РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИЧНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТУРЕЦЬКОГО СЕРІАЛУ "ВЕЛИЧНЕ СТОЛІТТЯ: НОВА ВОЛОДАРКА" УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ.....	11
2.1. Перекладацькі трансформації та їх види.....	11
2.2. Лексичні перекладацькі трансформації при перекладі турецького серіалу «Величне століття: Нова Володарка».....	13
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2.....	26
ВИСНОВКИ.....	27
ÖZET.....	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	30
ДОДАТКИ.....	34

ВСТУП

З виникненням кіномистецтва постала проблема в необхідності перекладу кінострічок для транслявання на зарубіжних телеекранах. Це призвело до появи різних видів аудіовізуального перекладу. Найдорожчим та найякіснішим перекладом прийнято вважати дубляж, який є поширеним в багатьох країнах. Субтитрування займає другу сходинку за популярністю серед країн з невеликою чисельністю населення. Варто зазначити, що в країнах, де віддають перевагу субтитруванню, кінопродукція для дітей завжди дублюється (Паршикова). Закадровий та синхронний переклад потребує найменших витрат, тому такий переклад менш якісний від дубляжу та субтитрування.

З розвитком сфери кіноперекладу у перекладачів виникла потреба застосовувати перекладацькі трансформації для кращої адаптації тексту мовою перекладу та для того, щоб кінопереклад відповідав певним критеріям (довжині реплік, співпадіння артикуляції актора дубляжу та актора оригінальної кінострічки, кількості знаків). Тому у дослідників з'явилися нові матеріали для дослідження. Оскільки кінопереклад є досить молодим, досліджень у цій сфері не так багато, тому **актуальність** нашої розвідки зумовлена недостатнім вивченням застосування лексичних перекладацьких трансформацій при кіноперекладі.

Метою нашого дослідження є розглянути лексичні перекладацькі трансформації при перекладі турецького серіалу українською мовою (на матеріалі серіалу "Величне століття. Нова Володарка"). Виходячи з поставленої мети, ми окреслили такі **завдання**:

- 1) розглянути теоретичні засади вивчення кіноперекладу;
- 2) охарактеризувати види аудіовізуального перекладу;
- 3) виявити лексичні перекладацькі трансформації при перекладі турецького серіалу українською мовою;
- 4) класифікувати віднайдені перекладацькі трансформації.

Об'єктом нашого дослідження є явище кіноперекладу.

Предметом нашого дослідження є лексичні перекладацькі трансформації при перекладі турецького серіалу «Величне століття: Нова Володарка».

Матеріалом нашої розвідки слугує 61 репліка турецькою мовою та 61 репліка українською мовою, дібрані методом суцільної вибірки з серіалу «Muhteşem Yüzyıl: Kösem» та його перекладу українською.

Основними **методами** дослідження у нашій розвідці є метод критичного аналізу для вивчення праць учених, метод суцільної вибірки, використаний для виокремлення матеріалу, зіставний метод для порівняння дібраного матеріалу, метод класифікації для розділення досліджуваного матеріалу за певною класифікацією та метод кількісного аналізу, використаний для підрахунку частотності використання лексичних перекладацьких трансформацій.

Наукова новизна роботи полягає у тому, що вперше було досліджено лексичні перекладацькі трансформації при перекладі турецької багатосерійної кінострічки «Muhteşem Yüzyıl: Kösem» українською мовою.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання результатів проведеного дослідження на курсах "Турецька мова", "Практичний курс перекладу", "Теорія та практика перекладу", на курсах за вибором "Лексичні труднощі в перекладі (турецька та українська мови) ", "Кінопереклад (на матеріалі турецької мови) ".

Робота складається з титульної сторінки, змісту, вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, анотації турецькою мовою, списку використаної літератури та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ КІНОПЕРЕКЛАДУ

1.1. Дослідження кіноперекладу у працях українських та зарубіжних дослідників.

Незважаючи на свій досить молодий вік, кіноіндустрія швидко заповонила серця людства, оскільки за допомогою кіно людина може ознайомитися з іноземними культурами. Як відомо, кінематограф зародився завдяки братам Люм'єрам, які спільними зусиллями успішно представили світові перший фільм (Дачковська, 2015). Перші фільми були німими, так як в перші десятиліття історії кінематографа фільми виходили без звукового супроводу. З розвитком цього мистецтва почало виникати багато різновидів кіно. Почали з'являтися фільми із звуковим супроводом, що зробило кіносферу більш привабливою глядачеві. Зараз кінематограф становить велику частину культурної спадщини країн світу. Країни успішно знайомлять світ зі своїми кінопродуктами, які збирають перед екранами глядачів різних вікових категорій з різними уподобаннями. Кіносферу можна назвати засобом міжкультурної комунікації; на екранах різних країн світу дедалі частіше почали з'являтися кінопродукти зарубіжного виробництва. Поява такого матеріалу дає людям змогу ближче познайомитися з культурами різних країн. Через це виникла потреба у перекладі кінопродуктів з однієї мови на іншу, щоб якомога більше людей змогло познайомитися з кінопродукцією інших культур. Отож, світовий кінопереклад є досить молодим, щоправда ця галузь наразі стрімко розвивається.

Аудіовізуальний переклад став об'єктом вивчення багатьох дослідників. До прикладу, дослідниця Софієнко І. вивчала становлення кіноперекладу в Україні. Кузенко Г. розглядала кінопереклад як особливий вид художнього перекладу. Драчова Ю. у своїй розвідці описувала особливості перекладу кінофільмів та аудіовізуальних текстів. Дослідниця Лукьянова Т. у своїй праці дає визначення поняттю "субтитр" та розглядає лексичні аспекти перекладу субтитрів. Гудманян А. розглядав проблеми кіноперекладу, як виду художнього перекладу. Ю. Лотман

досліджував кінофільм з точки зору семіотики. Скобнікова О. розглядала кіносценарій як об'єкт дослідження мовознавства. Турецька дослідниця Севтап Кьопрюлю досліджувала перекладацькі проблеми, які виникають під час роботи над кіноперекладом. Дослідники А. Аксой, Й. Окйанус, Н. Йеткін та С. Акфират досліджували проблеми та історію кіноперекладу в Туреччині.

Зародження кіноперекладу в Україні відбулося дещо пізніше, ніж в країнах Європи. До другої половини 20 століття переклад та трансляція закордонних аудіо- та відеоматеріалів українським глядачам не набули значного поширення на теренах України. Сфера кіноперекладу почала з'являтися в Україні у 60-тих роках 20 століття. Тоді ж були здійснені перші переклади іноземних відеоматеріалів з подальшим дублюванням на базі студії імені Олександра Довженка, щоправда російською мовою (Софієнко, 2014). У 1980-1990-х роках українським глядачам було представлено до перегляду дубльовані українською мовою такі художні кінострічки: "Роман з каменем" (1984), "Політ навігатора" (1986), "Одружена з мафією" (1988), "Зона висадки" (1994), "Патруль часу" (1994).

Зараз в Україні функціонують чимало студій, де перекладають та дублюють іноземні фільми, серіали та мультфільми. Однією з таких студій є студія дубляжу та постпродакшину Ле Доен (Le Doyen Studio), яка здійснює свою діяльність на території України. Ця студія стала першою в Україні, що отримала сертифікат "Студія Dolby Premier". Ле Доен офіційно займається дубляжем продукції гігантів кіноіндустрії Disney, Paramount, Universal, Sony Pictures, Dreamworks (Дубляж фільмів і серіалів українською мовою, 2023).

Постмодерн Постпродакшн (Postmodern Postproduction) є однією з найбільших кіностудій України. Ця студія входить до найбільшої групи кінокомпаній Східної Європи – FILM.UA Group. Постмодерн Постпродакшн співпрацює з продуктами Warner Brothers, Sony Pictures, Columbia Pictures International, 20th Century Fox (Дубляж фільмів і серіалів українською мовою, 2023).

Так Треба Продакшн разом з Постмодерн Постпродакшн входить до групи FILM.UA Group. Ці обидві студії працюють з контентом компанії Netflix (Дубляж фільмів і серіалів українською мовою, 2023).

Серед українських студій перекладу та дубляжу також мають місце студії Цікава Ідея, DniproFilm, Tretyakoff Prodaction, Омікрон. Завдяки роботі вищевказаних студій перекладу та дубляжу український глядач має змогу познайомитися з іноземними культурами через призму кіно.

Особливе місце на екранах українського глядача відведене турецьким кінопродуктам. Загалом в Україні транслюють турецькі багатосерійні кінопродукти, перекладені та дубльовані українською мовою. Серед найпоширеніших телевізійних компаній, які знайомлять українців з турецьким кіноматеріалом можемо виокремити "1+1", "ТЕТ", "Бігуді". Особливо українським глядачам полюбилися серіали "Величне століття: Роксолана", "Величне століття: Нова Володарка", "Уламки щастя", "Невірний", "Кохання проти долі", "Крила кохання", "Наречена зі Стамбула", "Тисяча і одна ніч", "У чому вина Фатмагюль", "Сила. Повернення додому" та багато інших. Усі ці кінострічки перекладені та дубльовані українською мовою. Ці серіали отримали чимало схвальних відгуків від глядачів, які дякують тим, хто працював над тим, щоб український глядач мав змогу переглянути турецькі кінострічки українською мовою.

1.2. Диференціація видів аудіовізуального перекладу вченими.

Загалом дослідники виділяють два основні види кіноперекладу, серед яких мають місце дубляж та субтитри. З-поміж них дубляж, який є найдорожчим видом кіноперекладу, став найпопулярнішим в Україні.

Х. Д. Синтас визначає поняття "дубляж" як "вид аудіовізуального перекладу, під час якого звукова доріжка оригінального відеопродукту повністю замінюється звуковою доріжкою цільової мови" (Х. Д. Синтас, 2008). Тобто при повному дублюванні кінопродукту усі оригінальні звукові ефекти (наприклад, цокання, поскрипування, звуки дощу, стукіт підборів, дзвінок в двері, зітхання) замінюються. Над дублюванням кінострічок працює ціла низка акторів дубляжу. Завданням перекладача, який працює над перекладом відеопродукту для подальшого дублювання є не лише перекласти текст, а й адаптувати його під мову-реципієнт та

зробити зрозумілим глядачеві. До такого перекладу є ціла низка вимог. Перш за все перед перекладачем постає завдання посприяти тому, щоб глядачеві здавалося, що актори розмовляють мовою оригіналу. Переклад має співпадати з артикуляцією та рухами акторів. Тому ще одним завданням перекладачів та редакторів є намагатися видозмінювати речення так, щоб при дубляжі переклад реплік співпадав з артикуляцією акторів (хоча цього не завжди вдається досягнути), з паузами на екрані та у мовленні та загальна кількість складів у реченні вихідного тексту була приблизно однаковою з кількістю складів в оригінальному реченні. Важливим для перекладача є вміння перекласти національно-марковану лексику так, щоб вона була зрозумілою глядачеві, оскільки при дублюванні фільму немає можливості додавання перекладацьких коментарів чи зносок. До країн, які надають перевагу дубляжу належать Австрія, Італія, Іспанія, Чехія, Словенія, Угорщина, Німеччина, Франція, Швейцарія (Паршикова).

Ще одним доволі поширеним видом кіноперекладу є субтитрування. В Україні субтитрування не набуло значного поширення. А от в Бельгії, Греції, Нідерландах, Норвегії, Ірландії та Швеції субтитрування є найпопулярнішим видом кіноперекладу (Паршикова). Субтитрування є набагато дешевшим видом перекладу, проте не є менш складнішим ніж дублювання. Субтитри – це "скорочений переклад фільму у вигляді друкованого тексту при повному збереженні оригінальної звукової доріжки" (Гордієнко, 2019). Зазвичай при такому виді перекладу текст розташований знизу. Текст перекладеної репліки має вміщуватися у два рядки, в інакшому разі субтитри заважатимуть бачити картинку, тому перекладач має скоротити та видозмінити оригінальну репліку так, щоб не втратився зміст. Часто перекладачам доводиться розширювати або скорочувати репліку, опускати форми ввічливості, вигуки, звертання, щоб вкласти у необхідну кількість знаків, які можуть бути розміщені на екрані. Субтитри надають змогу людям з вадами слуху переглядати кінопродукти. Також такий вид перекладу є неабияк корисним для осіб, які вивчають іноземну мову.

Менш поширеним видом кіноперекладу є закадровий переклад. Закадровий переклад – це "зменшення гучності оригінальної аудіодоріжки та накладання поверх

нової з перекладом" (Абабілова, Усаченко, 2020). Закадровий переклад є досить бюджетним видом перекладу. Часто до озвучування такого перекладу залучають самих перекладачів. Завдяки тому, що при такому виді перекладу глядач має змогу почути оригінальну звукову доріжку, він також має можливість оцінити емоції героїв, тембр їхнього голосу, їхню манеру та стиль говоріння. Країнами-прихильниками закадрового перекладу є Польща, Латвія, Литва, Естонія та Болгарія (Паршикова).

Ще одним менш популярним видом перекладу є синхронний переклад. При синхронному перекладі перекладач не має перед очима скрипту до відеоматеріалу, тому перед ним постає важкий виклик точно відтворити зміст відеоматеріалу, не маючи зорової опори. Переклад здійснюється безпосередньо з почутого, саме тому синхронний переклад не є дуже якісним, оскільки велика частина тексту опускається, так як допустиме відставання у такому перекладі лише кілька слів. Синхронний переклад з турецької мови можливий, проте дуже важкий, оскільки структура речення в українській та турецькій мові відрізняється.

Висновки до Розділу 1

У першому розділі нашої розвідки нами було розглянуто зародження кіноперекладу у світі та його становлення в Україні. Через збільшення кількості імпортованих кіноматеріалів виникла потреба у їх перекладі для подальшого транслявання на телеекрани глядачів на теренах України рідною їм мовою. Дослідниця Софієнко у своїй праці "Становлення кіноперекладу в Україні" виділяє три етапи розвитку українського кіноперекладу: перший (1960-1978), другий (1978-1990), третій (1991 і донині). На кожному етапі розвитку кінопереклад поступово вдосконалювався, ставав більш поширеним. У нашій розвідці нами було названо українські телеканали, на яких транслюються іноземні багатосерійні стрічки, студії, які працюють над перекладом іноземного контенту, а також було перераховано назви турецьких серіалів, які полюбилися глядачам в Україні.

У роботі було наведено види аудіовізуального перекладу та їхні особливості. Було схарактеризовано 2 основні типи аудіовізуального перекладу – дубляж та

субтитри, а також два менших за популярністю типи – закадровий та синхронний переклади. Було встановлено, що перекладачам доводиться використовувати перекладацькі трансформації для того, щоб адаптувати оригінальний текст мовою перекладу.

РОЗДІЛ 2. ЛЕКСИЧНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ ТУРЕЦЬКОГО СЕРІАЛУ "ВЕЛИЧНЕ СТОЛІТТЯ: НОВА ВОЛОДАРКА" УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

2.1. Перекладацькі трансформації та їх види.

Кінопереклад є доволі складним видом перекладу, що є викликом для перекладача, який працює з кінотекстом. Як ми вже зазначали, існує декілька видів кіноперекладу: два основних – дублювання та субтитрування та 2 менш популярних – закадровий та синхронний кінопереклади. До кожного з цих видів кіноперекладу є ціла низка вимог та правил, у яких зазначається як має виглядати вихідний варіант перекладу. Переклад кінопродукції не має втратити свою автентичність, але й не має бути незрозумілим реципієнту. Труднощами для перекладачів становить адаптувати мовою-реципієнта гумор, іронію, сатиру, жарти, особливо якщо вони базуються на певних культурних баченнях чи пов'язані з певними подіями у культурі, невідомими іноземному глядачеві, який дивитиметься відеоматеріал. У таких випадках для перекладача є важливим не втратити цей іноземний колорит та правильно відтворити його у перекладі без використання перекладацьких приміток. Такі видозміни призводять до втрати деякої частини тексту.

Не менш складним для перекладача є переклад діалектизмів; недостатньо просто перекласти слово, перекладач має надати змогу глядачеві зрозуміти, що певний герой кінострічки розмовляє діалектом.

Особливої майстерності від перекладача вимагає переклад реплік, де герой розмовляє покрученою мовою чи має мовленнєві дефекти. При дублюванні такі репліки може легко обіграти актор дубляж, а от при субтитруванні передати такий текст дуже важко, тому часто такі моменти опускаються, що призводить до втрачання ідентичності певного героя кінострічки. Сюди ж можемо зарахувати й дитяче нечітке мовлення, переклад якого становить неабияку складність.

При дублюванні, субтитруванні, закадровому та синхронному перекладі втрачається доволі немала частина тексту, оскільки є певні критерії, яким має

відповідати переклад реплік. Якщо говорити про дубляж, то важливим є підібрати слова, при вимові яких артикуляція актора дубляжу співпадатиме з артикуляцією актора в оригінальній кінострічці. Також неабияк важливою є довжина речень перекладу, адже перекладені речення за кількістю складів мають бути приблизно однаковими, щоб аудіодоріжка співпадала з кадром. Тому у таких випадках перекладачі можуть опускати прикметники, без додавання яких зміст речення не спотвориться, звертання, вигуки, звуконаслідувальні слова, повтори. Такі видозміни призводять до втрати деякої частини тексту.

При субтитруванні також "випадає" деяка частина тексту, яка не спотворює зміст, адже при такому виді перекладу перекладачеві важливо вкластися у кількість знаків, яка одночасно може міститися на екрані. Одна репліка не має займати більше двох рядків, інакше текст перекриє кадр і таким чином перегляд кінострічки буде ускладнено. При такому виді перекладу важливо, щоб перекладені репліки йшли одночасно з оригінальною аудіодоріжкою, не відставали та не спішили.

Тоді як при дублюванні та субтитруванні перекладач свідомо опускає деякі слова чи навіть фрази, при синхронному перекладі часто це відбувається несвідомо, оскільки перекладач-синхроніст немає перед очима скрипту до відеоматеріалу, який він перекладає. У таких випадках може втрачатися значна частина тексту, яка є важливою для розуміння загального сюжету та самотності кінострічки. Тому перекладач має віднайти рівновагу між тим, щоб переклад був зрозумілий глядачеві і в той же час не втратилася оригінальність кінострічки, яку перекладають. На допомогу йому приходять перекладацькі трансформації, які перекладач застосовує у ході перекладу кінострічок.

Перекладацькі трансформації часто опиняються у полі зору дослідників. Значний внесок у вивчення перекладацьких класифікацій вніс дослідник В. Карабан. Він займався дослідженням у напрямку лексичних перекладацьких трансформацій, виділив їх різновиди. А. Конкульовський досліджував проблеми перекладацьких трансформацій. І. Корунець, С. Фокін займалися виокремленням різноманітних типів перекладацьких трансформацій (Тищенко, Вовк, Башинська, 2023). Дослідниця Лобода В. розглядала дефінітивний характер та проблему

класифікації перекладацьких трансформацій. Журавель Т. та Хайдарі Н. досліджували поняття перекладацьких трансформацій та проблему їх класифікації.

Коптілов В. визначає поняття "перекладацькі трансформації" як "численні та якісно різноманітні перетворення, які здійснюються задля досягнення перекладацької еквівалентності перекладу всупереч розбіжностям у формальних та семантичних структурах двох мов" (Коптілов, 1971). Перекладацькі трансформації поділяють на лексичні та граматичні. Журавель Т. та Хайдарі Н. у своїй праці "Поняття перекладацьких трансформацій та проблема їх класифікації" виділяють ще один вид трансформацій – синтаксичні, аргументуючи це тим, що "синтаксичний рівень мови є досить об'ємним, а синтаксичні зміни є невід'ємною частиною процесу перекладу" (Журавель, Хайдарі, 2015). Варто зазначити, що чіткого поділу перекладацьких трансформацій немає, оскільки одна трансформація часто тягне за собою іншу, таким чином лексичні і граматичні трансформації можуть поєднуватися між собою. На нашу думку, перекладацькі трансформації не зашкодять розумінню тексту, якщо правильно послуговуватися ними.

2.2. Лексичні перекладацькі трансформації при перекладі турецького серіалу «Величне століття: Нова Володарка».

Оскільки серіал "Величне століття: Роксолана" заповнив серця українців, телеканалом "1+1" було прийняте рішення транслювати глядачам і другу частину цієї кінострічки. Турецька багатосерійна кінострічка "Величне століття. Нова Володарка" (Mühteşem Yüzyıl: Kösem), що є продовженням серіалу "Величне століття: Роксолана" знайомить глядачів з історією життя нащадка славнозвісних Султана Сулеймана та Хюррем Султан Султана Ахмеда Першого та його фаворитки Анастасії. Події у кінострічці розгортаються у 17 столітті. Юну Кесем (таке ім'я отримала Анастасія від Падишаха) зіграла акторка грецького походження Анастасія Цілімпіу, молоду ж героїню втілила в життя Берен Саат, а згодом роль зрілої Кесем дісталася Нургюль Єшилчай. Роль Падишаха втілює Екін Коч. "Величне століття: Нова Володарка" полюбилася глядачам не менше першої частини кінострічки. В Туреччині на екрани вийшло 60 серій серіалу, а в Україні ж 168. Оскільки турецькі

серії дуже довгі, в українському варіанті одну турецьку серію ділили на дві або три, залежно від довжини серії.

Проаналізувавши 1 та 7 турецькі серії, 1, 2 та 17 українські серії кінострічки нами було досліджено, які перекладацькі трансформації були використанні при переклад серіалу.

Карабан (Карабан, 2004) визначає поняття "лексичні перекладацькі трансформації" як "зміни лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою адекватної передачі їх семантичних, стилістичних та прагматичних характеристик із врахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традицій культури мови перекладу". Дослідники виділяють такі основні типи лексичних перекладацьких трансформацій. До них зараховують конкретизацію, генералізацію, додавання та опущення слів, заміну слова однієї частини мови на іншу та перестановку слів, додають ще змістовий розвиток, компенсацію, антонімічний переклад, транскодування та калькування (Карабан, 2004).

Конкретизація – "лексична трансформація, внаслідок якої слово ширшої семантики в оригіналі замінюється словом вужчої семантики" (Карабан, 2004). Такий спосіб трансформації застосовують, коли певне слово має якесь загальне широке значення.

Генералізація є протилежним поняттям конкретизації. Внаслідок генералізації слово з вужчим значення, що перекладається, замінюється у перекладі на слово з ширшим значенням (Карабан, 2004). Застосування цієї лексичної перекладацької трансформації є дещо ризикованим, оскільки можна втратити певну точність інформації.

Лексична перекладацька трансформація додавання "полягає у введенні в переклад лексичних елементів, що відсутні в оригіналі, з метою правильної передачі смислу речення, що перекладається, та дотримання мовленнєвих і мовних норм, що існують в культурі мови перекладу". (Карабан 2004)

Опущення слова – "це виправдане з точки зору адекватності перекладу, усунення в тексті перекладу тих плеонастичних та тавтологічних лексичних

елементів, які за нормами мови перекладу є частинами імпліцитного смислу тесту" (Карабан, 2004).

Через певні особливості мови оригіналу та мови перекладу у мовленнєвих нормах перекладач іноді вдається до заміни слів однієї частини мови на іншу. Іменник може замінитися займенником чи прикметником, а прикметник може замінитися дієсловом. Таким замінам може підлягати будь-яка частина мови. Такий тип лексичної трансформації може призвести до зміни структури речення. (Карабан, 2004).

Як зазначає дослідник Карабан (Карабан, 2004), "сутність трансформації перестановки полягає в тому, що при перекладі лексичні елементи міняються місцями".

Трансформацію транскодування часто ж застосовують до слів реалій, тобто "графічну форму слова мови оригіналу відтворюють засобами алфавіту мови перекладу". (Карабан, 2004).

Калькуванням називають "прийом перекладу нових слів, коли відповідником простого чи складного слова мови оригіналу в мові-реципієнті вибирається перший за порядком відповідник у словнику". Такий вид трансформації має й іншу назву – буквальний, або дослівний переклад. (Карабан, 2004)

Дослідник Карабан (Карабан, 2004) тлумачить "змістовий розвиток" як "використання в перекладі слова, значення якого є логічним розвитком значення слова, що перекладається".

Антонімічний переклад полягає у використанні слова або словосполучення в перекладі, протилежного до значення вжитого слова чи словосполучення в мові оригіналу (Климко, 2023).

Перекладачі вдаються до подібних трансформацій, оскільки вони допомагають їм адаптувати текст мовою перекладу, зробити його зрозумілим глядачам та зберегти автентичність кінострічок.

Коли на екрані вперше з'являється героїня, у турецькому варіанті ми можемо почути, як вона розмовляє покрученою турецькою мовою з акцентом, оскільки сама

героїня з Кафалонії. В українському перекладі ніяк не відображено цю специфічну рису мовлення дівчини.

Турецьку репліку "*Ne kutlu bir gün!*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) українською мовою відтворено як "*Яке щастя! ", думав я*" (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). При перекладі цієї репліки перекладачем було використано лексичну перекладацьку трансформацію додавання елементів, а саме було додано слова автора, яких немає в оригінальній версії.

Фразу "*Sevincimiz kısa sürdü*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) перекладено як "*Але радіти довелося недовго*" (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). Бачимо, що перекладач змінив іменник "*sevinç*" на дієслово "*radіti*". Також було зроблено антонімічний переклад слова "*kısa*" на "*недовго*".

При перекладі речення "*Bir şehzade tahta çıkıp sultan olunca fitne çıkarmasın diye kardeşlerinin canını almış*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) використано перекладацьку трансформацію опущення. Перекладач в українському варіанті опустив "*tahta çıkıp*", переклавши як "*Коли шехзаде стає султаном, перше, що він робить – убиває братів, щоб вони не влаштували заколоту*" (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія).

"*Kadim kanunlar bile kalbin derinliklerinden gelen o sevgiyi karşı koyamaz*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) відтворено як "*Навіть старожитні закони не можуть протистояти любові, що йде від чистого серця*" (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). У цьому розвитку перекладач вдався до змістового розвитку фрази "*kalbin derinliklerinden gelen*", трактуючи її як "*що йде від чистого серця*".

Речення "*Я присягаюся, брате, якщо я зйду на престол, я не стану таким, як наш батько*" (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія) в оригіналі звучить як "*Ama yemin ederim kardeşim eğer bir gün o tahtaya çıkarsam asla babamız gibi olmayacağım*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm). В українському варіанті опущено "*bir gün*" та не вказано означення до слова "*престол*".

Цікаво перекладено речення "*Babamızsa bunu görelim istedi, görelim ki, adımlarımızı ona göre alalım*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm). Перекладач

адаптував це речення так: *"Батько хотів, щоб ми це бачили, запам'ятали і колись вчинили так само"* (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). Тут перекладач додав *"колись"* та *"запам'ятали"*, цих слів немає в оригіналі.

В оригіналі маємо речення *"Denizlerin üzerinde kayıklar gibi yüzen 19 tabut aklımdan hiç çıkmadı"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm). Перекладач же вбачав потрібним розділити це речення на два окремих: *"19 трун, мов човни, що пливуть морем. Я ніколи цього не забуду"* (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія).

Перекладаючи речення *"O gece sıkıntı, karabasan gibi çöktü üstüme"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm), перекладач вдався до трансформації опущення, не відтворивши слово *"sıkıntı"* в українському варіанті речення – *"Та ніч навалилася на мене наче страшний сон"* (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія).

Оригінальний варіант речення *"У темряві я відчув подих янгола смерті"* (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія) такий: *"Karanlığın içinde Azrail Aleyhisselam'ın hefesini hissettim"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm). Для перекладу даного речення була використана трансформація генералізації. Перекладач замінив власне ім'я на загальне поняття, оскільки українські глядачі не зрозуміли б, про кого йде мова, оскільки ця власна назва дотична до ісламу.

В українському варіанті речення *"Babam Sultan Mehmet Han dağ gibi abime kıydı"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) опущено порівняння *"dağ gibi"*: *"Мій батько, Султан Мехмет, убив мого старшого брата"* (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія).

У реченні *"Yakılsın, yansın dünya!"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm), переклад якого відтворено як *"Хай світ палає!"* (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія), використано лексичну перекладацьку трансформації опущення, оскільки обидва дієслова в оригінальному реченні мають однаковий відповідник в українській мові, тому перекладачем було прийняте рішення уникнути повтору слів.

Речення турецькою мовою *"Ben Ahmet o gün anladım, kalbe inen en büyük asi kardeş acısıdır"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) має такий український варіант перекладу: *"Я, Ахмет, у той день зрозумів, найпекучіший біль – біль утрати"*

рідного брата" (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). У цьому речення перекладачем було використано дві лексичні трансформації: опущення та додавання. При перекладі речення було опущено фразу "*kalbe inen*", а фраза "*kardeş acısı*" була розширена до "*більь утрати рідного брата*".

До фрази "*Bitti ışık*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) перекладач застосував антонімічний переклад, тому в українському варіанті перед нами постає такий варіант цієї репліки – "*Темрява*" (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія).

При перекладі речення "*Cehennemde üç ay geçirdim*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) перекладач вдався до трансформації опущення, опустивши дієслівний присудок. Він пропонує трактувати цю фразу так: "*Три місяці пекла...*" (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія).

Речення "*Benim vurulduğum o değil*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) має досить цікаве адаптування – "*Я не в красу закохався*" (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). Для відтворення цього речення перекладач використав трансформацію змістового розвитку, пояснивши детальніше значення цієї фрази.

"Hayatımın sonuna kadar en çok lazım olacak üç şey, her baktığımda içmeye yayılan asu delik, kederimi unutturan yaşama sevinci, hiç bir şey hiç kimsenin bozamayacağı masumiyet" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) перекладач відтворив як "*Три речі, яких я потребуватиму все життя – спокій, який огортав мене щоразу; радість, яка додала смутку; і чистота, яку ніхто і ніщо не зможе заплямувати*" (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). Тут перекладач вдався до антонімічного перекладу, трансформувавши "*hayatımın sonuna kadar*" на "*все життя*".

При перекладі фрази "*Bu söken senin şafağın*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) перекладач вдався до заміни частин мови – "*Сходить твоє сонце*" (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). Дієприкметник "*söken*" перекладач замінив на дієслово "*сходить*" в активному стані.

"Новий день стане твоїм днем" (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія) в оригіналі звучить як "*Doğan gün senin günündür*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1.

bölüm). У даному випадку перекладач використав трансформацію заміни частин мови, замінивши дієприкметник *"doğan"* на прикметник *"новий"*. Також варто зазначити, що перекладач додав у речення дієслівний присудок, використавши трансформацію додавання.

Турецьку репліку *"Çok değil, sadece birkaç hafta kalacağım Venedik'te"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) українською мовою відтворено як *"Я ненадовго, на кілька тижнів у Венецію"* (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). Тут використано лексичну перекладацьку трансформацію опущення. В українському варіанті цієї репліки не відображений дієслівний присудок *"kalacağım"*.

Турецьке речення *"Annen ve kardeş sana emanet ve işlerimiz"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) перекладач розділив на два окремі речення: *"Подбай про маму та сестричку. Наглядатимеш за працівниками"* (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). До другого речення доданий дієслівний присудок. У першому ж реченні спостерігаємо заміну частин мову, прикметник *"emanet"* замінений на дієслово *"подбай"* у наказовому способі.

Фразу *"Gitme vakti"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) перекладач адаптував як *"Коли так, мені вже час"* (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). У цьому речення використано трансформацію додавання, вжито *"коли так"*.

Турецьку репліку *"Dediğim gibi Anastasya her şey sana emanet"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) в українському варіанті адаптували як *"Анастасіє, залишаю усе на тебе"* (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). Для адаптування цього речення перекладач використав трансформацію опущення, не перекладаючи фразу *"dediğim gibi"* та трансформацію заміни частин мови – прикметник *"emanet"* був замінений на дієслово *"залишаю"*.

Речення *"Hayırlı bir iş için geldik"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) українською звучить як *"Не хвилюйся, ми нікого не скривдимо"* (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). Тут перекладач вдався до антонімічного перекладу *"hayırlı bir iş için – не скривдимо"* (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). Також варто

зазначити, що була використана ще одна перекладацька трансформація – додавання. Як бачимо, в оригінальній репліці немає виразу *"He хвилюйтеся"*.

Речення *"Burada yok"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) перекладач передав як *"Поїхала"*. Тут перекладач використав лексичну перекладацьку трансформацію змістового розширення, тобто вказав, що її не лише *"тут немає"*, а вона *"поїхала"*.

У турецькому варіанті звертання *"Fahriye, güzel kızımız"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) є означення. В українському варіанті означення відсутнє, оскільки для перекладу перекладач обрав перекладацьку трансформацію опущення – *"Фохріє, донечко моя"* (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія).

Трансформація опущення використана у реченні *"Yeğenenin kutlu gününe şahit ol"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) – *"У твого племінника щасливий день"* (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). Перекладач опустив фразу *"şahit ol"* в українському варіанті речення.

Речення *"Allah hüinkar yeğenimin yardımcısı olsun"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) має такий український варіант: *"Хай наш Бог допомагає Володарю"* (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). У цьому реченні використаний прийом генералізації, оскільки було замінено слово *"Allah"* на більш загальне слово *"Бог"*. Варто відзначити, що у цьому реченні також опущено слово *"yeğenim"*.

"Новий Падішах надто молодий" (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія) в оригіналі звучить так: *"Pek civan bir padişah çıkıyor tahta"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm). У цьому випадку перекладач використовує трансформацію опущення, не відтворюючи у перекладі фразу *"tahta çıkıyor"*. Також при перекладі цього речення вдаються до трансформації перестановки: *"pek civan bir padişah"* – *"Падішах надто молодий"*.

Трансформації опущення використано й у фразі *"Abi değil Mustafa, bundan böyle hüinkarım diyecaksin"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm). В українському варіанті речення звучить як *"Не з братом, Мустафо, тепер це наш Володар"* (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). Перекладач не відтворив у перекладі *"diyecaksin"*.

У реченні *"Saltanat, senin saltanat"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) перекладач вдався до змістового розширення та переклав речення як *"Починається твоє правління"* (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія).

Для перекладу речення *"Taht kimlere kaldı görüyor musun Mehmet'im"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) перекладач вдався до генералізації, відтворивши слово *"taht"* як *"влада"* – *"Кому дісталася влада, Мехмете?"* (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). Завдяки трансформації опущення в українському реченні не відтворено частину речення *"görüyor musun?"*.

"Elbette kararını gözden geçirir" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) в українському перекладі має варіант *"Він перегляне своє рішення"* (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). Тут перекладач використав трансформацію опущення, не відтворивши слово *"elbette"* в перекладі.

При перекладі речення *"Halime, sen torunumuzu al ve dairene dön"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) перекладач генералізував слово *"dairen"* і відтворив його як *"до себе"* – *"Халіме, забери мого онука та йди до себе"* (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія).

В оригіналі фраза *"He vchi mene, Handan"* (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія) звучить як *"Kanun ve tehammülleri senden öğrenecek değiliz Handan"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm). У цьому випадку перекладач вдався до трансформації опущення, оскільки значна частина тексту залишилася не перекладеною.

До трансформації змістового розширення вдавався перекладач, перекладаючи речення *"Başkasının rüyasıydım ben"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 7. bölüm). В українському варіанті перекладач розширив речення і в результаті ми маємо такий варіант: *"Одне серце сповнилося мріями про мене"* (Величне століття: Нова Володарка, 17 серія).

Цікавий переклад має фраза *"İlk defa merhaba diyeceğim gökyüzüne"* (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 7. bölüm). Перекладач відтворив цю фразу як *"Сьогодні я вперше торкнуся неба"* (Величне століття: Нова Володарка, 17 серія). До цього речення

було застосоване змістове розширення, перекладач адаптував речення так, щоб воно було зрозуміле глядачеві.

До речення "*Bize yalan söylediler, bizi kandırdılar, hüinkarımız öldü*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 7. bölüm) було застосовано лексичну перекладацьку трансформацію опущення. "*Yalan söylemek*" і "*kandırmak*" мають один відповідник в українській мові, тому перекладачем було прийняте рішення скоротити речення – "*Нам брехали, Володар помер*" (Величне століття: Нова Володарка, 17 серія).

Питальне речення "*Mahpeyker mi bu?*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 7. bölüm) в перекладі звучить як "*Це Махпейкер, чи хто?*" (Величне століття: Нова Володарка, 17 серія) При перекладі цього речення перекладачем була використана трансформація додавання. Таким чином, в українському варіанті речення з'явилося питання "*чи хто*".

Для перекладу речення "*Ben Sultan Ahmet'in gözdesiyim*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 7. bölüm) було використано трансформацію генералізації та опущення, оскільки в українському варіанті речення немає імені султана – "*Я – фаворитка Султана*" (Величне століття: Нова Володарка, 17 серія).

Перекладач застосував антонімічний переклад до речення "*Hayır, yalan değil*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 7. bölüm) В українському варіанті речення звучить так: "*Ні, це правда!*" (Величне століття: Нова Володарка, 17 серія).

Також антонімічний переклад був застосований при перекладі речення "*Yemin ederim ki hüinkarımız sağ*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 77. bölüm). В українському перекладі речення таке: "*Клянуся Господом Богом падишах не покинув нас*" (Величне століття: Нова Володарка, 17 серія). До того ж перекладач вдавався до трансформації додавання, оскільки в перекладі з'явилося слово "*нас*".

При перекладі речення "*Padişahımız hasta, evet*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 7. bölüm) було застосовано трансформацію перестановки. Перекладена репліка така: "*Так, Падишах хворий*" (Величне століття: Нова Володарка, 17 серія).

Речення "*O yüzden mi Hadim ağayı padişan diye karşımıza çıkardınız?*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 7. bölüm) українською мовою перекладене так: "*Чому ви*

ж Хадима агу видавали за Падшаха, **якщо Падшах живий?**" (Величне століття: Нова Володарка, 17 серія). Тут перекладачем було застосовано трансформацію додавання, оскільки в оригіналі немає фрази "якщо Падшах живий".

Репліка "*Şifa arıyorlar, **bugün değilse yarın çare bulunacak***" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 7. bölüm) адаптована українською мовою як "*Шукають ліки і **обов'язково знайдуть***" (Величне століття: Нова Володарка, 17 серія). При перекладі цієї репліки перекладач вдався до лексичної перекладацької трансформації опущення. Фраза "*bugün değilse yarın*" пропущена і замінена на слово обов'язково. Також перекладач опустив слово "*çare*" в перекладі.

Для перекладу речення "*Yalan söylüyor **bu hatun***" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 7. bölüm) перекладач використав трансформацію перестановки, опущення та генералізації. Речення українською – "*Вона бреше*" (Величне століття: Нова Володарка, 17 серія). Перекладач переставив підмет з кінця речення на початок, тим самим знищивши інверсію та замінив "*bu hatun*" на більш ширше значення – "*вона*". Також було опущено означення до слова "*hatun*".

Оригінальну репліку "*Hayır, **bu oyun değil***" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 7. bölüm) перекладено українською як "*Ні, **це правда***" (Величне століття: Нова Володарка, 17 серія). У цьому випадку перекладач застосував антонімічний переклад та опущення, оскільки у перекладі не вжито означення до слова "*oyun*".

В українському варіанті речення "*Ne kaçması **Hacı ağa***" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 7. bölüm) таке: "*Та **ти що**, Хаджи ага*" (Величне століття: Нова Володарка, 17 серія). Задля перекладу цієї репліки перекладач використав трансформацію генералізації, замінивши "*ne kaçması*" на більш загальне "*та ти що*".

Речення "*Ben yetiştirdim **onu, ben***" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 7. bölüm) в українському дубляжі звучить як "*Це я її виховав, я*" (Величне століття: Нова Володарка, 17 серія). Перекладач застосував трансформацію перестановки, переставивши додаток та присудок.

Фразу "*Onu **bulmaya geldim***" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 7. bölüm) перекладено як "*Я її **шукаю***" (Величне століття: Нова Володарка, 17 серія). Для перекладу цієї

фрази перекладач використав трансформацію опущення, не переклавши присудок турецького речення.

Турецьку репліку "*Sonra her neredeysen gelirim bulurum seni*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 7. bölüm) в українському перекладі відтворено як "*А потім сам тебе знайду*" (Величне століття: Нова Володарка, 17 серія). При перекладі цієї репліки перекладачем було використано лексичну перекладацьку трансформацію опущення. У перекладі не відтворено фразу "*her neredeysen gelirim*".

Речення "*Sana baktığın zaman Şahin öfkeden, nefretten, hırdan başka bir şey görmüyorum*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 7. bölüm) в українському варіанті має відповідник "*Дивлюся на тебе, Шахіне, лише біль, ненависть і жадова, більше нічого*" (Величне століття: Нова Володарка, 17 серія). При перекладі цього речення перекладач використав трансформацію опущення, не додавши в український варіант речення переклад присудка.

Щоб перекласти фразу "*Menekşe, şifacıdan haber var mı?*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 7. bölüm) перекладач вдався до антонімічного перекладу – "*Менекше, від ворожки досі немає звістки?*" (Величне століття: Нова Володарка, 17 серія). В українському перекладі ще з'являється слово "*dosi*", що свідчить про те, що перекладач використовував трансформацію додавання.

Адаптуючи речення "*Kimsenin uyaradığını uyardı demek*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 7. bölüm) перекладач застосовує трансформацію опущення, не додаючи в переклад слово "*demek*" – "*Зробила те, що ніхто не зміг*" (Величне століття: Нова Володарка, 17 серія).

Цікавим є варіант перекладу речення "*Raşa hatun hayatta olsaydı belki karnında bir şey saadet taşıyordu*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 7. bölüm). В українському варіанті це речення звучить так: "*Якби Раша хатун була жива, народила б шехзаде*" (Величне століття: Нова Володарка, 17 серія). Тут перекладач розширив зміст і адаптував фразу "*karnında bir şey saadet taşıyordu*", щоб вона була зрозуміла глядачеві.

До перекладу фрази "*Senin o dilini keserim, Gölge hatuna benzersin, **anladın mı beni?***" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) перекладач застосував трансформацію опущення. Переклад фрази такий: "*Відріжу тобі язика, будеш як Гьолге хатун*" (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). Перекладач опустив запитання "*anladın mı beni?*" (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія).

При перекладі фрази "*Yürsene!*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) перекладач вдався до антонімічного перекладу. В українському варіанті ця фраза така: "*Не спиняйся!*" (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія).

Турецьке речення "*Ani bir karar vermeden evvel benimle konuşmanı beklerdim*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) перекладено українською мовою так: "*Я думала ти обговориш зі мною **таке рішення***" (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). При перекладі цього речення перекладач послуговувався лексичною перекладацькою стратегією опущення: в українському варіанті немає перекладу слова "*ani*" та опущена фраза "*karar vermeden*".

"*Nedir bu telaşınızı **anlamıyorum**, herkes sevindi işte **kararımı***" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) українською перекладено як "*Що вас так схилювало, усі дуже зраділи*" (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). У цьому реченні опущено слова "*anlamıyorum*" та "*kararım*".

Речення "*Dinle çocuğumuz, bu sana ilk öğüdümüz*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) перекладено як "*Дитино, ось тобі перша порада*" (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). Перекладаючи це речення, перекладач вдався до трансформації опущення, не відобразивши в українському варіанті слово "*dinle*".

Фраза "*Sözümüzden **çıkma***" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) перекладена за допомогою антонімічного перекладу. Перекладач пропонує такий варіант перекладу цього виразу: "*Слухайся нас*" (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія).

Турецьке речення "*Uzak kalmanızda fayda var*" (Muhteşem Yüzyıl: Kösem, 1. bölüm) перекладено як "*Краще не підходьте, **Володарю***" (Величне століття: Нова Володарка, 1 серія). При перекладі цієї репліки перекладач використав трансформацію додавання, доповнивши речення звертанням.

Висновки до розділу 2

У розділі 2 нашого дослідження схарактеризовано перекладацькі трансформації, які поділяються на два основні види: лексичні та граматичні. Важливо зазначити, що між перекладацькими трансформаціями немає чітких меж, оскільки лексичні трансформації тягнуть за собою граматичні і навпаки. У роботі наведено типи лексичних перекладацьких трансформацій та їх характеристики. Зазначено, що адаптувати іноземний текст мовою перекладу – справа не з легких, оскільки переклад різноманітних жартів, сленгів, діалектів, виразів ввічливості, довжина фраз, відповідність кількості складів у реченні становить неабиякі труднощі для адаптування. З цієї причини перекладач змушений вдаватися до використання цих трансформацій.

Чималий вклад у розвиток сучасного перекладознавства вніс український дослідник Карабан, який виділив такі типи лексичних перекладацьких трансформацій: конкретизацію, генералізацію, додавання та опущення слів, заміну слова однієї частини мови на іншу, перестановку слів, змістовий розвиток, компенсацію, антонімічний переклад, транскодування та калькування.

Отож, зі збільшенням імпорту іноземних кіноматеріалів постала потреба у їх перекладі задля ознайомлення глядачів з культурами народів світу і це породило потребу у застосуванні перекладацьких трансформацій для адекватної передачі змісту кінострічок.

Ми навели 122 речення, 61 з яких – турецькою мовою, 61 – українською. Матеріал дібрано з 1 і 7 серії турецької версії серіалу "Muhteşem Yüzyıl: Kösem" та з 1, 2 та 17 серії відповідної версії в українському перекладі.

Нами було виокремлено 74 лексичні перекладацькі трансформації: 10 з яких – антонімічний переклад, 7 з яких – трансформація генералізації, 4 з яких – заміна однієї частини мови на іншу, 12 з яких – трансформація додавання, 30 з яких – лексична перекладацька трансформація опущення, 4 з яких – трансформація перестановки, 7 з яких – трансформація змістового розвитку (див. **Додаток А**). У ході дослідження не було виявлено застосування трансформації конкретизації та калькування.

ВИСНОВКИ

У ході нашого дослідження було розглянуто теоретичні засади вивчення кіноперекладу.

Було зазначено, що явище кіноперекладу є досить молодим, оскільки сам кінематограф з'явився не так давно.

Було схарактеризовано три етапи зародження та розвитку кіномистецтва.

Було проаналізовано, які турецькі серіали набули великої популярності в Україні та які телеканали займаються їх трансляванням, а також які студії займаються перекладом іноземного контенту для подальшого транслявання на телеекрани українських глядачів.

У нашій розвідці ми описали 4 види аудіовізуального перекладу (основні з яких – дубляж та субтитрування), вказали їхні основні характеристики. Було встановлено країни, у яких найбільше поширений той чи інший вид аудіовізуального перекладу. Було зазначено, що невеличкі країни з малою чисельністю населення надають перевагу субтитруванню над дубляжем, оскільки субтитрування є менш дешевшим видом аудіовізуального перекладу. Варто також зазначити, що кінопродукція для дітей, у країнах, де переважає субтитрування, дублюється.

У ході дослідження було зазначено, що синхронний переклад за якістю поступається дубляжу та субтитрам, оскільки перекладач перекладає кінострічку без опори на скрипт матеріалу, тому частина тексту часто губиться, іноді це призводить до неможливості розуміння змісту. Варто зазначити, що синхронний переклад турецьких серіалів є неабияк важким, оскільки структура речення в українській та турецькій мовах кардинально відрізняються. Гідний уваги той факт, що український дубляж вважається одним з найкращих у світі (Маліка Ель Анссарі, 2023).

У нашій розвідці ми схарактеризували перекладацькі трансформації та їх типи, описали їх значення. Варто зазначити, що між лексичними та граматичними перекладацькими трансформації немає чіткого розмежування, оскільки вони тісно пов'язані між собою.

Матеріалом нашого дослідження стали 61 репліка українською та 61 репліка турецькою мовами, дібрані методом суцільної вибірки з турецької багатосерійної кінострічки «Величне століття: Нова Володарка» та її перекладу українською мовою.

У ході дослідження матеріалу нами було виявлено такі лексичні перекладацькі трансформації:

- антонімічний переклад – 10;
- генералізація – 7;
- додавання – 12;
- опущення – 30;
- заміна однієї частини мови на іншу – 4;
- перестановка – 4;
- змістовий розвиток – 7.

Лексичні перекладацькі трансформації конкретизації та калькування (буквального перекладу) не виявлено.

ÖZET

Film endüstrisinin ortaya çıkmasıyla birlikte yurt dışındaki televizyon ekranlarında yayınlamak amacıyla filmlerin çevrilmesi ihtiyacı olmuştur. Böylece yabancı film materyallerinin ithalatındaki artış nedeniyle, izleyicilere dünya kültürlerini tanıtmak için bunları çevirme ihtiyacı ortaya çıktı. Bu, filmlerin içeriklerini uygun bir şekilde iletmek için çeviri dönüşümlerinin kullanılmasına neden oldu.

En pahalı ve en kaliteli çeviri, birçok ülkede yaygın olan dublaj çevirisidir. Altyazı, küçük nüfuslu ülkeler arasında en popüler ikinci çeviridir. Altyazının tercih edildiği ülkelerde çocuklara yönelik filmlerin her zaman dublajlı olduğunu belirtmek gerekir. Seslendirme ve simültane çeviri daha ucuzdur, bu nedenle dublaj ve altyazıdan daha düşük kalitededir.

Çalışmamızın hedefi, Türkçeden Ukraynacaya yapılan bir TV dizisi çevirisinde çeviri dönüşümlerini incelemektir.

Çalışmamızın konusu «Muhteşem Yüzyıl: Kösem» adlı Türk dizisinin çevirisinde sözcüksel çeviri dönüşümleridir.

Bu çalışmamız süresince 74 sözlüksel çeviri dönüşümü belirlenmiştir: 10 tane antonimik çeviri, 7 tanesi genelleme dönüşümü, 4 tanesi söz bölüklerinin diğerinin yerine geçmesi, 12 tanesi ekleme dönüşümü, 30 tanesi sözlüksel çeviri atlama dönüşümü, 4 tanesi yer değiştirme dönüşümü, 7 tanesi anlamsal gelişim dönüşümü.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Абабілова, Н. М., & Усаченко, І. В. (2020). Аудіовізуальний переклад як виклик для сучасних перекладачів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Германістика та міжкультурна комунікація»*, (2), 79-85.
- Анссарі, М. Е. (2023, 12 червня). *Найкращим дубляжем у світі вважають український!* – *Сміла.City*. Сміла.City. <https://smila.city/cards/292699/najkraschij-dublyazh-u-sviti-ukrainskij>.
- Богайчук, О. (2021). Лексичні трансформації в перекладі. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету* (49(2)), ст. 143-146. doi: <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2021.49-2.32>
- Возна, М. О., Антонюк, Н. М., & Гапонів, О. Б. (2016). ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АНГЛОМОВНИХ КОМЕДІЙНИХ ФІЛЬМІВ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ. *МОВА І КУЛЬТУРА*, 386.
- Гаман, І. А. (2023). КІНОПЕРЕКЛАД ЯК ВИД АУДІОВІЗУАЛЬНОГО ПЕРЕКЛАДУ FILM TRANSLATION AS A TYPE OF AUDIOVISUAL TRANSLATION. *ФІЛОЛОГІЧНІ СТУДІЇ*, 137.
- Голова, М. (2023, 25 квітня). Аудіовізуальний переклад як спосіб міжкультурної комунікації в еру глобалізації. *Мова, освіта, наука в контексті міжкультурної комунікації: матеріали IV Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції*, ст. 31-33. Retrieved from <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/30542>
- Гордієнко, О. О. (2019). Актуальність українського кіноперекладу та проблематика дубляжу на основі турецьких кіноматеріалів.
- Гудманян, А. Г., & Плетенецька, Ю. М. (2012). До проблем кіноперекладу, як виду художнього перекладу. *Наукові записки Національного університету Острозька академія. Сер: Філологічна*, (25), 28-30.
- Гудманян, А. Г., & Полякова, О. В. (2018). Типові помилки в кіноперекладі

анімаційних фільмів. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Германістика та міжкультурна комунікація», (3), 107-111.*

Дачковська, М. (2015, 3 серпня). *Народження кінематографа: альманах братів Люм'єрів.* ms.detector.media. <https://ms.detector.media/maister-klas/post/13859/2015-08-03-narodzhennya-kinematografa-almanakh-brativ-lyumieriv/>

Дубляж фільмів і серіалів українською мовою. (2023, 12 лютого). ex-tops. <https://ex-tops.com/interesnoe/289-studyi-perekladu-ozvuchuvannya-ta-dublyazhu-flmv-seralv-ukrayinskoju-movoyu.html>

Журавель, Т. В. (2018). Кінопереклад як вид аудіовізуального перекладу і його становлення в Україні та світі. *Науковий вісник ДДПУ імені І.Франка. Сер.: Філологічні науки (10) ст. 35-38.* Retrieved from <http://er.nau.edu.ua/handle/NAU/40920>

Журавель, Т. В., Хайдарі, Н. І. (2015). Поняття перекладацьких трансформацій та проблема їх класифікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету, 19(2), 148-150.*

Іщенко, Д. І., & Мосієнко, О. В. (2022). Лексичні трансформації в англо-українському кіноперекладі. *Littera Scripta Manet: збірка студентських наукових праць.*

Карабан, В., (2004). *Переклад англійської наукової і технічної літератури.* Вінниця: Нова книга.

Климко, К. А. (2023). Лексичні перекладацькі трансформації та їх класифікація. *Olga Timofeeva, 67.*

Кузенко, Г. М. (2017). Кінопереклад як особливий вид художнього перекладу (на матеріалі англійської мови). *Одеський лінгвістичний вісник, (9 (3)), 70-74.* Retrieved from [http://nbuv.gov.ua/UJRN/oliniv_2017_9\(3\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/oliniv_2017_9(3)_16)

Лобода, В. А. (2019). Перекладацькі трансформації: дефінітивний характер та проблема класифікації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного*

університету. Сер.: Філологія, 4(43), 72-74.

- Лощенова, І. Ф., & Нікішина, В. В. (2014). Перекладацькі трансформації як ефективний засіб досягнення адекватності перекладу. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Сер.: Філологічні науки*, (3), 102-105.
- Лукьянова, Т. Г. (2012). Лексичні аспекти перекладу субтитрів (на матеріалі англомовних художніх фільмів). *Нова філологія*, (50), 170-173.
- Мельник, А. П. (2015). Кінопереклад як особливий тип аудіовізуального перекладу. *Наукові записки Національного університету Острозька академія. Серія: Філологічна*, (58), 110-112.
- Орехова, О. І. (2013). Теоретичні засади кіноперекладу: історичний аспект. *Наукові записки Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя. Серія: Філологічні науки*, (3), 164-170.
- Павальєва, А., Асауленко В. (2019) . Кінопереклад: різновиди, особливості, лінгвістичні труднощі. *Матеріали Всеукр. наук.-практ. інтернет-конференції*, 52. Retrived from <http://reposit.nupp.edu.ua/handle/PoltNTU/5822>
- Павельєва, А. К., & Асауленко, В. В. (2019). ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ КІНОФІЛЬМУ “BRIDGET JONES'S DIARY” З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ НА УКРАЇНСЬКУ. *Науковий вісник ДДПУ імені Івана Франка. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*, (11), 114–117. <https://doi.org/10.24919/2663-6042.11.2019.175429>
- Паршикова, А. (б. д.). *Досвід перекладу кіно-, телепродукції та книг у країнах Європейського Союзу*. Інформаційно-дослідницький центр. <https://infocenter.rada.gov.ua/uploads/documents/29049.pdf>
- Серіал «Величне століття: Нова Володарка» в українському дубляжі. Retrieved from <https://uaserials.pro/1072-velichne-stolittya-nova-volodarka-sezon-1.html>
- Софієнко, І. В. (2014). Становлення кіно-перекладу в Україні. *Мовні і концептуальні картини світу*, (50 (2)), 401-405.

- Стасюк, А. В., & Сидорук, Г. І. (2019). КІНОПЕРЕКЛАД ЯК ОКРЕМА НАУКОВА ДИСЦИПЛІНА. *Вестник педагогики: наука и практика*, (44-46), 64-68.
- Тищенко, О., Вовк, М., Башинська, А. (2023). Специфіка передачі лексико-граматичних трансформацій в аудіовізуальному тексті (на матеріалі кіноперекладів англomовних фільмів польською та українською мовою). *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис»*, 13, ст. 192-199. doi: <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2023-13.29>
- Хомченко, К., Павельєва, А. (2019, 22 квітня – 17 травня). Кінопереклад (дубляж та субтитрування) як особливий тип аудіовізуального перекладу. *Тези 71-ої наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету*, ст. 330-331. Retrieved from <http://reposit.pntu.edu.ua/handle/PolNTU/5746>
- Diaz-Cintas J. (2008) *The Didactics of Audiovisual Translation*. Amsterdam: John Benjamins Publishing, 2008. 263 p.
- Koptilov V.V. (1971). *Current issues of Ukrainian Fiction Translation*. Kyiv: Vydavnytstvo Kyivskoho universytetu,. 131 p
- Muhteşem Yüzyıl: Kösem. (2015, 13 листопада). *Muhteşem Yüzyıl: Kösem 1.Bölüm (HD)* [Відео]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=iljpQO4I40E>
- Muhteşem Yüzyıl: Kösem. (2015, 24 грудня). *Muhteşem Yüzyıl: Kösem 7.Bölüm (HD)* [Відео]. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=vcUcAfGK3eU>

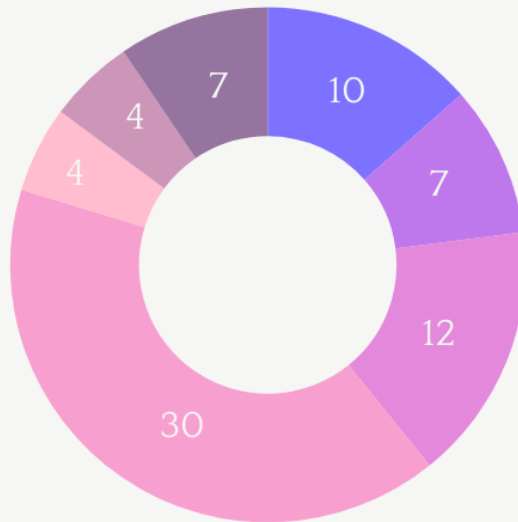
ДОДАТКИ

Додаток А

ЛЕКСИЧНІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ
ТРАНСФОРМАЦІЇ

Речення: 61

Трансформації: 74

■ Антонімічний переклад

■ Генералізація

■ Додавання

■ Опущення

■ Заміна частин мови

■ Перестановка

■ Змістовий розвиток